

L'Hospital de la Santa Creu

Es un dels més importants edificis antics de Barcelona. Més que un edifici és un conjunt d'edificis d'èpoques diferents. De temps tardans són algunes reformes malvingudes que disfressen part d'aquestes impressionants arquitectures. El dia que hom les restauri, bo i traient arrebossats, embans, sostres i parets, tindrem probablement grates sorpreses, alguna bona descoberta que afegirà encis a l'arquitectura de l'ex-hospital.

Ex-hospital, diem, perquè l'Hospital de la Santa Creu ja no existeix: els malalts, els infermers, el convalescents, els administradors, els mobles, tota cosa hospitalària ha fugit d'aquest indret per anar a estatjar-se al grandios Hospital de Sant Pau, aduït per a fusió. Al capdavant d'una fusió més en la història del vell hospital barceloní, el qual no fou pas en principi Hospital de la Santa Creu, sino Hospital d'En Colom.

La fundació de l'Hospital d'En Colom data del segle XIII. En aquell temps, una rica família barcelonina, de nom Colom, posseïa per aquells barrals una enfilada de cases amb un abeurador públic que donà al carrer on s'arreglaven aquelles cases el nom de Carrer de la Pica d'En Colom. Així ho conta Víctor Balaguer. En l'any 1229 el Colom propietari d'aquestes cases, canonge de la nostra Seu, cedí els tals immobles per a establir-hi un hospital, el qual s'anomenà Hospital d'En Colom. Diu Pi i Arimon que el Sant Pare Honorí III fou tan ben colpit per la caritat d'aquest canonge que posà la persona i els béns del donador sota la protecció del pontificat. En començar el segle XV es fusionaren amb l'Hospital d'En Colom els d'En Vilar i d'En Mercús, i a partir d'aquesta fusió l'Hospital s'anomenà de la Santa Creu, com la mateixa catedral que fins aleshores regentà un dels dos hospitals d'En Vilar i el d'En Colom. Aviat el bisbe i el capítol cediren altres dos hospitals, el de Masells i el de Santa Eulàlia. Aleshores hom enderrocà les cases d'En Colom i bastí en son lloc l'hospital que encara subsisteix. La primera pedra, o més ben dit, les quatre primeres pedres, foren col·locades no menys que una pel Rei Martí, altra per la reina Donya Maria i altra per Don Jaume de Prades, a nom del rei Martí de Sicília; la quarta pedra la posaren conjuntament el bisbe i els consellers. Aquesta cerimònia fou commemorada epigràficament en ço que avui és portal del carrer del Carme, amb lletres de pedra picada, en la forma següent:

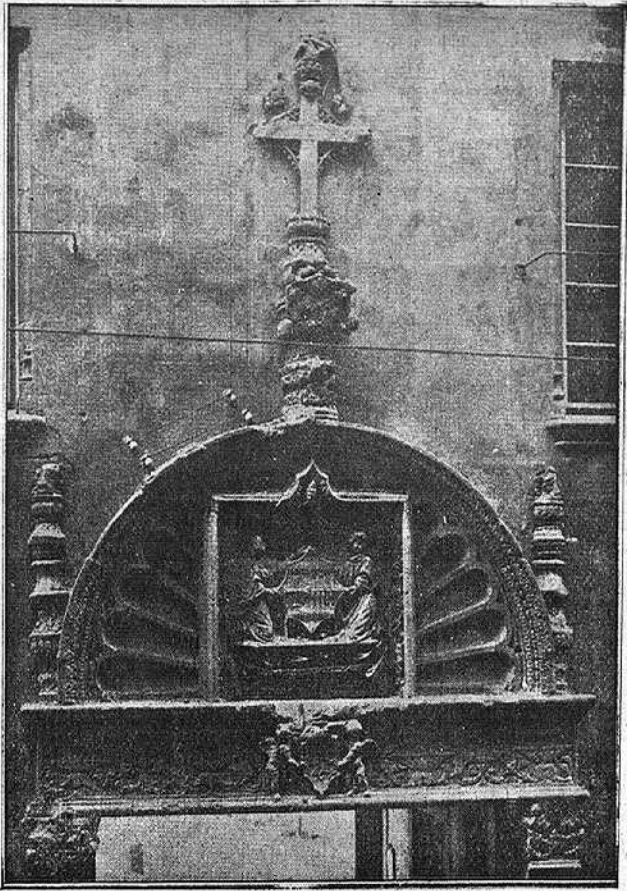
J. H. S. PITAL DE SANTA CREU
QUI FOU CUMENAT A XIII FEBRER DEL ANY DE
NOSTRE SENYOR MCCCCI
En el segle XVII es construí la Casa de Convalescència i l'edifici que l'enfronta en el pati petit, i encara, en començar el segle XIX l'Hospital de la Santa Creu xuclà el de Pere Desvilar o sigui de Sant Pere i Santa Marta. Després de tan absorbir hospitals l'Hospital d'En Colom o de la Santa Creu ha acabat per ésser absorbit per l'Hospital de Sant Pau, fundació del grau barceloní Don Pau Gil.

La Casa de Convalescència, anomenada també Hospital de Sant Pau, fou fundació de Donya Lucrècia de Gualba, senyora de Batlloria, Montnegre, etc., en 1622; les obres foren impulsades pel llegat, més quantios, del mercader targarí Pau Ferran, en 1649. D'aquí la magnífica estatua de Sant Pau que centra el pati, la ferradura heràldica que surt arreu de la decoració d'aquesta casa de salut, les històries de la vida de Sant Pau que decoren el vestíbul, la capella dedicada a Sant Pau i la denominació de l'edifici. Altres deixes de les senyores Victòria Astor i Elena Soler ajudaren a l'acabament d'aquesta casa, la qual començà a funcionar en l'any 1680.

Ara que, *grosso modo*, ja esteu en antecedents sobre la història del vell hospital, voldríeu fer-hi una ràpida visita? Entrem-hi, doncs, si us pla, per l'entrada principal, la qual es troba en el carrer de l'Hospital, l'antic Carrer de la Pica d'En Colom. El portal, d'estil plateresc, del segle XVII, degué ésser construït després de l'incendi de 1633, el qual destruï una part de l'edifici. Les finestres i gàrgoles de la part alta d'aquesta façana són bons exemplars, fàcilment restaurables, del segle XV. A mà dreta hi ha l'església de l'hospital, la façana de la qual és un bon exemplar d'arquitectura barroca del segle XVII, decorada amb un robust grup escultòric que simbolitza *La Caritat*, i és obra de Pere Costa, escultor vigatà de gran empena.

Travessada la porta d'entrada que segueix, desembocuem en el pati gran. A mà esquerra hi ha el pou primitiu, gòtic, inutilitzat per insalubre ja en un principi, en 1537, segons resa la inscripció. Al mig del pati, entre acàcies, s'aixeca l'elegant i decorativa creu barroca, de pedra, que ara un metge sentimentalista i corat de pèsima literatura voldria traslladar a l'Hospital de Sant Pau, a pretext que els malalts de l'antic Hospital de la Santa Creu enyoraran aquell preciós exemplar del símbol de la fe, de la redempció, de l'esperança, etcètera, etc. Però el cert és que els malalts no veien mai aquella creu, i per tant mal la poden enyorar. Qui l'enyoraria, si la treguessin d'aquest lloc, serien els altres barcelonins sans i bons, i els mateixos malalts un cop guarits. D'altra banda a l'Hospital de Sant Pau els malalts tampoc podrien veure-la, i, en tant que símbol, al creient totes les creus li són santes i bones.

A banda i banda d'aquesta creu ja incorporada al vell hospital s'obren els enormes arcs gòtics de la infermeria d'homes, a mà dreta, i de l'infermeria de dones, a mà esquerra. Aquestes infermeries són del tipus de les antigues grans sales gòtiques catalanes, cobertes de fusta sobre grans arcs forals de pedra: són dues sales enormes, probablement les més altes, amples i llargues del nostre gòtic civil, si presemidim de les semi-religioses que a Poblet i a Santes Creus serviren de dormitori de no-vicis. En aquest pati gran l'arrebossat deu



Coronament de la porta de l'Hospital de la Santa Creu
(Foto Arxiu Mas)

amagar bona obra de pedra esquadrada, finestres gòtiques i algun altre element gòtic.

Un curt passatge cobert amb volta de creueria i amb arcs gòtics d'entrada i sortida diferents i excèntrics ens deixa en el pati petit, on s'aixequen les dues susdites construccions del segle XVII; la de mà esquerra és la Casa de Convalescència; la de mà dreta és l'antic Col·legi de Medicina. En travessar la porta d'aquesta Casa ens trobem en espaiós vestíbul decorat fins a l'alçada d'un home amb arrambador de rajola de València policroma i historiada amb complicades composicions molt decadents que representen episodis de la vida de Sant Pau. Són obra del rajoler barceloní Llorenç Passoles, del segle XVII, segons identificació de Mn. Josep Gudiol. Unes belles portes barroques de fusta tallada i pintades comuniquen amb el pati de la Casa de Convalescència, un dels més bells patis antics d'aquesta Barcelona tan rica encara en patis de tot temps des del gòticisme ençà. Es d'estil neo-clàssic, amb claustre baix i galeria superior, molt noble. Al centre hi ha un pou barroc surmuntat amb una nerviosa i valenta escultura de pedra, la imatge de Sant Pau, obra de Lluís Bonifaci, l'avi, el fundador de la dinastia d'escultors barroc, de Valls, que canvien el nom de Bonifaci pel de Bonifac, segons es desprèn de les investigacions de César Martinell. Als dos costats del pati uns simples però solemnes escales amb sòcols de bona rajolera oral, policroma, obra del rajoler barceloní Bernat Reig (datada de 1776, i identificada per l'esmentat Mn. Gudiol), condueixen a la galeria superior, on hi ha el dormitori, el menjador, la capella i alguna altra dependència. Des d'aquesta galeria hom pot apreciar un detall que des de baix no es veu i que revela el bon gust del fundador en fer construir luxosament i de mà de mestre aquesta Casa de Convalescència. Em refereixo a la decoració de les teulades, on les teules vernissades de verd fan l'esquena d'ase i em sembla recordar que els canívells i tot. Gerriçons de terracuita així mateix vernissats decoren els angles d'aquesta arista; alguns d'aquests gerriçons haurien d'ésser restaurats. Un bell jardí suspès, com els del palau de la Generalitat, de l'Ateneu Barceloní i d'altres casals barcelonins, afegeix alegria al goig d'aquest primer pis.

La Capella és una joia barroca on la decoració pictòrica i rajolera s'atapeïx; és una capella en miniatura, llampant i gaia com la convalescència dels pobres que hi vingueren a rememorar el cel per les inefables digestions que la munificència del senyor Pau Ferran els proporcionà. El frontal de l'altaret, de rajola policroma, ostenta un Sant Pau que deu ésser obra del Reig o del Passoles esmentats, i la copiosa pintura és obra d'Antoni Viladomat, pintor d'enorme anomenada en els fasts de la Barcelona decadent.

En eixir del carrer del Carme, en la cantonada del carrer d'Egipcíacques, en fornicul barroc, altra imatge de pedra que representa l'apòstol dels gentils, mol inferior a la de Lluís Bonifac.

Sembla que ara l'Ajuntament té el propòsit de destinar aquest conjunt d'edificis antics, convenientment restaurats, a estatjar institucions de cultura: museus, biblioteques, acadèmies, etc., ço que estarà molt bé.

J. SACS

Aquest número ha estat passat per la censura governativa

Els nostres jardins

III I DARRER

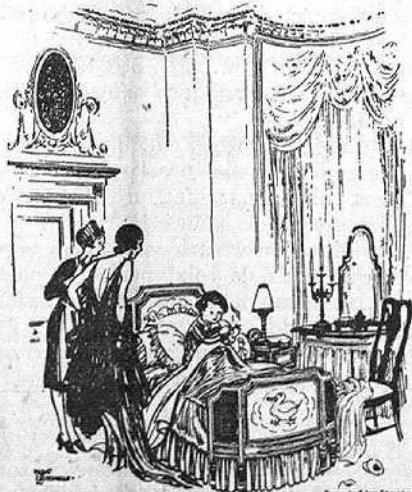
Després d'haver tractat de les plantes dels nostres jardins, així de les que importem d'altres països, com de les creacions del nostre propi, examinarem ràpidament un altre aspecte important de la nostra jardineria: l'obra jardiner. I després d'aquest examen acabarem l'enuig dels presents articles, que han tingut el defecte de tractar una matèria que l'autor tracta cada dia; inconvenient que els ha llevat tota l'agilitat i la gràcia d'improvització que tenen els escrits quan versen sobre matèries que l'autor desconeix o que només coneix d'haver-ne sentit parlar.

Així doncs, entrem en matèria (un cop de coll, i avall!). L'obra jardiner és un dels elements bàsics de l'art dels jardins—molt més que no pas un paleta ho és de l'art o ram de la construcció, que alguns anomenen arquitectura—. L'obra jardiner ha d'estar dotat, a més a més d'uns coneixements tècnics imprescindibles, d'una mena de sensibilitat, humil i profunda, que li doni un gust simple i natural, i que el faci apte per tractar les plantes, molt francament i molt com a amic. L'extraure els jardins de la digna classe dels peons, sense altre estimul que l'augment de salari, i sense altres coneixements que la barroera experiència del remenament de quatre plantes, no pot donar jardins de veritat. El jardiner es fa a poc a poc, creix en el seu art com l'arbre noble, lentament i tranquil·lament. Quan la classe dels jardins s'empebreix, en nombre i en qualitat dels seus homes, és mal de fer el retornar-li la força; perquè el jardiner improvisat és un concepte difícil de traduir a la pràctica.

A les darreries del segle passat, Barcelona tenia un contingent notable—un floret, que en diuen—, de bons obrers jardiniers. En aquell període, presidit pel mestre Oliva, si l'art dels jardins no va ésser excel·lent en els seus resultats artístics, no fou per falta de l'element "obra jardiner". Els nostres obrers jardiniers van tenir anomenada a tota Espanya, i l'Oliva n'expedi diferents als quatre punts cardinals de la Península. Però aquell període passà, i vingué la decadència de què varem parlar al primer d'aquests articles. S'estroncà l'afiliació d'aprenents de l'ofici de jardiner. Els vells s'anaren morint, i el que és pitjor, mudant d'ofici, el qual la poca amor dels senyors per els jardins feia mal pagat. Com que el jardí no era estimat pel propietari, aquest opinava (i molts ho creuen així, encara) que un jornal de peó era més que suficient per al jardiner. El resultat va ésser el lògic: els obrers jardiniers millors van desertar l'ofici, i sobretot, desviaren llurs fills d'una professió que veien escarnida i agònica. Han quedat els heroics, els excepcionals... és a dir, molt pocs. Si jo hagués d'admirar-me d'alguna cosa d'aquest treball enorme i rapidíssim de jardineria que darrerament hem fet a Montjuïc i a tot Barcelona, m'admiraria d'haver-lo vist fer a una mena d'exèrcit que, admetent que tingués un general mediocre (millor m'estaria dir dolent) i uns bons i abnegats comandants de divisió, estava del tot privat d'oficials i de quadros subalterns de comandament. Peons jardiniers que han fet de cap de colla, pàgesos sortits de l'hort i convertits en cultivadors de plantes fines—quin estrany cos inorgànic, malgrat la seva aparença exterior organitzada i metòdica! En el fons ha estat una Croada; però convé no haver de fer de miracles.

Convé, al contrari, que posem fil a l'agulla per tal de refer el nostre ofici de jardiniers. El prestigi que encara té la jardineria catalana a tot Espanya, no ha d'ésser deixat en banda, a mercè del corrent que se l'emporta cap a la mort. He vist, aquest estiu, una petita escena, al vall de l'Orotava, que sembla encara una lluisor d'aquell prestigi. Jo dirigia allà el jardí que s'hi fa el duc de Peñaranda, i donava les instruccions al seu cap-jardiner, vingut de Madrid, i al tècnic, habitant de La Orotava, que inspecciona els treballs de jardineria: doncs bé, les nostres converses, les meves instruccions, es digueren en català, per la senzill raó que els dos tècnics jardiniers que amb mi parlaven eren catalans. Un d'ells, el de Madrid, és l'amic Ortiz; i el de La Orotava és el cap del famós jardí botànic d'aquella Vall, el senyor Bolinaga. Però no puc evitar de dir que tinc la sensació que estem a les escorrialles d'aquell prestigi; i si hem de refer-lo i continuar-lo, hem de pendre ràpides disposicions per provocar un retorn dels joves cap a l'ofici de jardiner.

L'Ajuntament de Barcelona ha fet provatures en aquest sentit, però, fins ara, la seva poca amplitud no ha permès d'apreciar-ne el fruit. Al temps de l'Escola dels Bells Oficis no s'entengué que els deixebles haguessin d'ésser aprenents de jardiner, sinó que apuntaven més enllà, i el títol al qual aspiraven era el de director de jar-



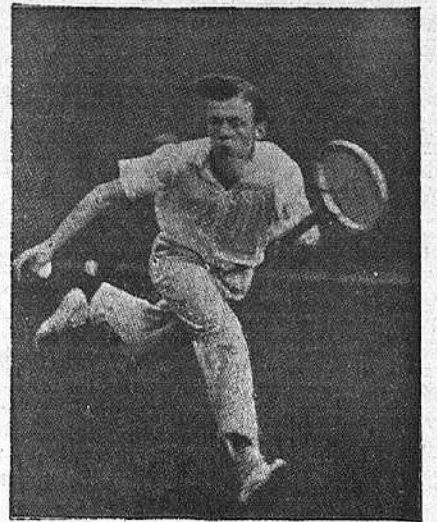
El fill del financer. — Mamà, tinc una idea.
La mare. — Sí? Quina?
El fill. — Mira, em prometo dos duros, però només m'en dones un. Així jo t'en deuré un, i com que tu m'en quedaràs a deure un altre, estarem en pau.
(Passing Show.)

Les llums de la ciutat

Retorn de Barcelona

Christian Boussus travessa el món d'una correguda, com si es tractés d'una pista de tennis. A París només el trobeu amb una maleta a la mà, acabant de baixar d'un tren o corrent cap una estació. Si s'asseu, al seu voltant es crea una atmosfera de sala d'espera.

L'he vist un instant, quan arribava de Barcelona i se n'anava cap a Düsseldorf, en l'esplèndida i delicada botiga «d'arts i retrats» que son pare, M. Maurice Boussus, acaba d'obrir a l'avinguda del Maine, Montparnasse.



CHRISTIAN BOUSSUS

La vitrina, feixuga de llum submarina, crida de lluny la mirada i fa canviar de vorera. Sota les làmpares baixes, tres elefants de la ràfia s'aguanten com al retorn d'una nit massa alegre. Els collarets regnen multicolors en rius de llum indolent on bogueu misteriosos peixos de vidre bufat. A mà dreta, sota els braços conjugats de dos fars d'auto, el «Chien Andalou», ensenya sota la qual és posada la casa, es deixa adorar en una plàcida imatge de porcellana.

En aquest quadre espiritual i mesurat, Christian Boussus ens parla de la seva joventut glòria, o de Barcelona que acaba de festejar-la. En parla amb aquella simplicitat difícil, tan allunyada de l'orgull com de la falsa modestia, una simplicitat a la Lindbergh, al qual, d'altra banda, s'assembla d'una manera sorprenent.

Es una meravella deixar, un vespre qual-sevol, un París fred d'asfaltats lluenters per saltar, unes quantes hores més tard, sota el gran sol de Catalunya entremig de l'entusiasme d'un poble alegre.

Barcelona, amplemunt escampada cap al mar, amb avingudes rectes i clares com a cops d'espasa, nits tèbies i remoroses de multituds, les llums de l'Exposició, la Catalunya en fi, heus ací tot el que evoca ràpidament Christian Boussus amb els ulls brillants encara de plaer.

Domingo, que ha entrat silenciosament, l'escolta amb tot el cor. Porta uns croquis d'altre temps, fets en els teatres populars de Barcelona. I tothom es posa d'acord a reconèixer-hi la Gaité Montparnasse.

Així es responen i s'acorden els ritmes de les dues capitals. París és al voltant nostre, amb la simfonia de les seves vides múltiples. París, resum del món, que el decanta i l'expressa en el gust perfecte, les línies netes dels objectes i dels colors d'una botiga montparnassiana.

Barcelona viu en els records i en les enyorances, amb tot el seu sol, totes les seves multituds i totes les seves nits.

No hi ha sinó un mateix ritme fraternal. I el «Chien Andalou», cándid sota els projectors, s'ocupa de no pensar en res.

PHILIPPE LAMOUR

Tracta de blancs

Segons *L'Europa Central*, de Praga, les descobertes del Dr. Voronoff han fet perdre el cap als habitants de Novi-Said (Iugoeslàvia). Sembla que en aquesta ciutat, no sols hi ha molts ciutadans disposats a fer-se rejuvenir—cosa que no té res d'estrany—, sinó d'altres de disposats a prestar-se al rejuveniment dels altres—cosa que ja és una mica més estranya.

Fins ara hom havia trobat voluntaris per a la transfusió de sang, per exemple, però semblava difícil portar l'abnegació—combinada, és clar, amb la cobejança.

Un professor de Belgrad, membre del Tribunal Internacional de La Haia, demana a la Cambra Sindical iugoeslava sancions contra els metges que procedeixin a operacions d'aquesta mena i diu: «Si la vivisecció és condemnable, més condemnable són encara unes pràctiques que afegeixen a la crueltat de la vivisecció la immoralitat de la tracta de blanques, o, millor dit, de blancs.»

million

de gent de tots els països, edats i sexes usen cada dia el

fi j a p e l o

VARON DANDY

Reconegut per tothom **únic en el món** per a qualitat inimitable

